22 Αυγούστου 2019

Σχετικά με την ονομασία Θεοτόκος

Άγιοι - Πατέρες - Γέροντες / Άγ. Νεκτάριος Πενταπόλεως / Άγιοι - Πατέρες - Γέροντες

Αγίου Νεκταρίου

Η ονομασία Θεοτόκος, με την οποία προσφωνείται η Υπεραγία Δέσποινα και Μητέρα του Κυρίου μας Ιησού Χριστού είναι η μόνη ονομασία που της ταιριάζει. Όσοι λοιπόν αποκρούουν το όνομα Θεοτόκος, λένε ότι «όλοι οι σημαντικοί πατέρες της Ορθόδοξης Ανατολικής Εκκλησίας μέχρι τον Επιφάνιο, δηλ. επί 400 χρόνια μ.Χ., όπως ο Πολύκαρπος, ο Ειρηναίος, ο Ιουστίνος ο μάρτυς, ο Κλήμης ο Αλεξανδρείας, ο Χρυσόστομος, κι ο Βασίλειος, στα γνήσια συγγράμματα τους, αναφέροντας το όνομα της Παναγίας, την ονομάζουν τις περισ-σότερες φορές Μαρία, Μητέρα του Χριστού, Μαρία Παρθένο, Αγία Παρθένο κτλ., αλλά ποτέ Θεοτόκο». Λένε ότι το όνομα αυτό έγινε συχνότερο από την εποχή της Γ' Οικουμενικής Συνό-δου, στην Έφεσο το 430 μ.Χ.

Σ’ αυτά λοιπόν απαντούμε, φέρνοντας τις αποδείξεις απ’ αυτούς τους ίδιους τους θείους Πατέρες και δασκάλους της Εκ-κλησίας.

Και στους Προφήτες και σ’ ολόκληρη την Καινή Διαθήκη όπου προφητεύεται κι ευαγγελίζεται η γέννηση του Χριστού από την Παρθένο, η Μαριάμ ονομάζεται Θεοτόκος — γιατί αυτή δεν γέννησε απλό άνθρωπο, αλλά Θεό που αληθινά σαρκώθηκε. Και πιστεύονται αυτήν σαν Θεοτόκο, Θεοτόκο την ομολο-γούν, σύμφωνα με την γνώμη της Ορθόδοξης Ανατολικής Εκκλησίας, από τον πρώτο μέχρι τον τελευταίο. Όλοι παραδέ-χονται την Παρθένο Μαρία σαν Μητέρα του Θεού. Και πρώτα-πρώτα στον Ωριγένη (230 μ.Χ.) βρίσκουμε το όνομα της Παρ-θένου Θεοτόκος Αυτός ονόμασε Θεοτόκο την Παρθένο, ερμηνεύοντας το λγ’ εδάφιο του κβ’ κεφαλαίου του Δευτερονομίου. «Ονομάζει την ήδη μνηστευμένη γυναίκα — έτσι έγινε και επί Ιωσήφ και της Θεοτόκου». Ο Ωριγένης, που κατηγορήθηκε για άλλες ανόητες θεωρίες του, δεν κατηγορήθηκε για το όνομα «Θεοτόκος». Αυτό θα γινόταν όμως αν η ονομασία αυτή ήταν κάτι τι το καινούργιο, κι όχι παλαιά. Ας σημειωθεί ότι ο Ωριγένης ήταν μαθητής του ίδιου Κλήμεντος του Αλεξανδρέα που άκμασε το 180 μετά Χριστόν κι είναι φανερό ότι απ’ αυτόν μυήθηκε σ’ αυτή την ιερή συνήθεια της Εκκλησίας, που ήταν γνωστή σε

όλους. Γι’ αυτό και δεν κατηγορήθηκε καθόλου γι’ αυτό το λόγο.

Κι ο Διονύσιος ο Αλεξανδρείας, το 250, γράφοντας στον Παύλο το Σαμοσατέα λέγει: «τον σαρκωθέντα από την Αγία Παρθένο και Θεοτόκο Μαρία» Κι ο Γρηγόριος Νεοκαισαρείας ο θαυματουργός, στα 275, (στο λόγο του στον Ευαγγελισμό) λέγει: «Αυτής λοιπόν της προφητείας την ωδή η Αγία Θεοτόκος έψαλλε λέγοντας: Μεγαλύνει η ψυχή μου τον Κύριο κτλ.». Κι ο ιερός Μεθόδιος, επίσκοπος Πατάρων κι εκκλησιαστι-κός συγγραφέας (300-311) λέγει: «Και να πήρε τον ζωοποιό κι ανέκφραστο άνθρακα, που σαρκώθηκε στο άχραντο και πανά-μωμο θυσιαστήριό της η Θεοτόκος, σαν λαβίδα …» … Κι αλλού πάλι: «Τί να σου πω, ω παρθενική μητέρα και μητέρα παρθένε; Με πατρικούς ύμνους θα σε προσφωνήσω, κόρη του Δαυίδ και μητέρα του Κυρίου και Θεού του Δαυίδ. . . ω υψηλότερη απ’ όλες τις γενεές, ω εσύ πολυτιμότερη απ’ όλα τα ορατά και αόρατα δημιουργήματα, χάρη σε Σένα ήρθε ο Κύριος ο Θεός των δυνάμεων μαζί μας. Εύγε, εύγε, εύγε Μητέρα και δούλη του Θεού !».

Κι ο Αλεξανδρείας Αλέξανδρος, ο μετά από την Αχιλλά το 320, έγραψε προς τον Αλέξανδρο Κων)λεως τον επί της Α’ Οικουμενικής αγίας Συνόδου ονομάζοντας την Παρθένο Θεο-τόκο. Το ίδιο κι ο Άμμων, επίσκοπος Αδριανουπόλεως Και ο Παμφίλου Ευσέβιος το 320 (στο βίο Κων/νου, κεφαλ. μγ’) λέ-γει: «Γι’ αυτό η ευσεβέστατη βασίλισσα (Ελένη) το μέρος όπου γέννησε η Θεοτόκος (Βηθλεέμ) στόλισε λαμπρά με θαυμάσια μνημεία». Και μητέρα Θεού ονομάζει ο ίδιος την Παρθένο, λέγον-τας : «Επειδή είναι ανάγκη ο δημιουργός να φροντίζει για τα έργα του. Κι επειδή είχε ανάγκη κοσμικού σώματος για να έρθει και να μεγαλώσει στη γη (ο Θεός), νέα γέννηση του εαυτού του σκέφθηκε. Σύλληψη χωρίς γάμο, έχοντας διαλέξει αγνή παρθένο, που να είναι Θεού μητέρα και κόρη. . .».

Και ο Μέγας Αθανάσιος, ο φωστήρας της Αλεξάνδρειας, το 330 λέγει: «Και αυτός ο ίδιος ο Άγγελος ομολόγησε ότι ήταν απεσταλμένος απ’ το Δεσπότη, κι ο ίδιος άγγελος, ο Γαβριήλ που στάλθηκε στο Ζαχαρία, ομολόγησε ότι (ήταν απεσταλμένος) και στη Θεοτόκο Μαρία». Και πάλι: «Σκοπός λοιπόν και χαρακτήρας της Αγίας Γραφής αυτός ήταν, όπως είπαμε πολλές φορές, να είναι διπλή η υπόσχεση για τον Σωτήρα, ότι δηλ. όντας αιώνια Θεός και υιός Λόγος και απαύγασμα και σοφία του Πατέρα, ύστερα αφού σαρκώθηκε από τη Θεοτόκο Παρθένο Μαρία, έγινε και άνθρωπος». Και αλλού : «ώστε έχοντας σαρ-κωθεί από τη Θεοτόκο Μαρία, να λέμε ότι γεννήθηκε αυτός που έδινε τη γέννηση και την ύπαρξη στους άλλους. Και ο Ιωάννης, όταν άκουσε τη φωνή της Θεοτόκου Μαρίας, σκίρτησε με αγαλ-λίαση».

Και αλλού : «Πόσο λοιπόν πρέπει να ήταν το καύχημα της αγίας Παρθένου και θεϊκής Μαρίας». Και ακόμη: «Γι’ αυτό και παρθενική μητέρα (ονομάζεται), σαν

Θεοτόκος, η αγία Παρ-θένος Μαρία» (Αθανασ. λογ. γ. κατά Αρειανών: τόμος α’, σελ. 563-579-583, τόμ. β\ σελ. 824-875-1271, τομ. γ’, σελ. 1351 κ. -εξής)·

Και ο Γρηγόριος ο Θεολόγος, το 370, (επιστ. προς Κληδ. τομ. α’, σελ. 738) γράφοντας εναντίον του Απολλιναρίου, λέ-γει: «Εάν κάποιος δεν θεωρεί Θεοτόκο τη Μαρία, θεωρεί τη θε-ότητα χωρίς ύπαρξη». Και ο ίδιος αλλού (λόγος α’ περί Υιού προς Έλληνας): «Γιατί πού (αλλού) στη δική σας (θρησκεία) γνωρίσατε Θεοτόκο παρθένο;» Επίσης και στο λόγο λε’ «Θεοτόκο Παρθένο» την Παναγία ονομάζει.

Και ο Ιωάννης ο Χρυσόστομος, το 400 (λόγος στην αγία παρθένο, τόμος ε’, σελ. 876, έκδ. Έτον.) λέγει: «Γιατί δεν υπάρχει τίποτα στη ζωή μας τέτοιο, όπως η Θεοτόκος Μαρία. Άνθρωπε, γύρισε και εξέτασε ολόκληρη την κτίση με τη σκέψη σου, και δες αν υπάρχει ίσο ή μεγαλύτερο απ’ την αγία Θεο-τόκο παρθένο, ταξίδεψε στη γη, γύρισε τη θάλασσα, εξέτασε τον αέρα και τους ουρανούς με τη σκέψη σου, θυμήσου όλες τις αόρατες δυνάμεις, και δες αν υπάρχει άλλο τέτοιο θαύμα στην κτίση». Και αλλού πάλι ο ίδιος: «Και τώρα δεν λείπει απ’ το Θεό η Δεβώρα, ούτε ο Ιαήλ. Έχουμε όμως κι εμείς την αγία Παρθένο Θεοτόκο Μαρία, η οποία προσεύχεται για μας. Γιατί αν μια κάποια γυναίκα ενίκησε πόσο περισσότερο η μητέρα του Χριστού μπορεί να νικήσει και να καταντροπιάσει τους εχθρούς της αλήθειας;» (Λογ. περί του χρησίμως τας προφητεί-ας ασαφείς είναι). Κι αλλού: «Εάν λοιπόν πουν ότι των ουρανίων είναι ο Μελχισεδέκ (αρχιερέας), ας μάθουν ότι κι αυτός κάμ-πτει τα γόνατα μπροστά στο Χριστό, που σαρκώθηκε από την Θεοτόκο Παρθένο Μαρία· γιατί το αναφέρει ο Απόστολος . . . κτλ.» (Ιωάνν. του Χρυσοστόμου εις Μελχισεδέκ, τομ. ς΄296) Και πάλι· «ο Θεός λοιπόν όχι μόνον έβλεπε την ευσέβεια των Ιουδαίων, αλλά και των πιστών την ευσέβεια έβλεπε. Προέβλεψε ότι από την Ιουδαία θα προερχόταν η Αγία Θεοτόκος, προέβλεψε το χορό των Αποστόλων, προέβλεψε τα τάγματα των ομολογητών, τις μυριάδες των Ιουδαίων που έμελλε να πιστέψουν, κτλ.» (εις τη δ’ ημερ. της Κοσμοποιίας, τομ. 8΄,σελ 475).

Γι’ αυτό ο Πρόκλος, Πατριάρχης Κων/λεως, μαθητής Ιωάννου του Χρυσοστόμου, και θείος πατέρας της Εκκλησίας, λέγει: «Μας προσκάλεσε εδώ τώρα η αγία Θεοτόκος και παρθένος Μαρία, το αμόλυντο κειμήλιο της παρθενίας, ο λογικός παρά-δεισος του δευτέρου Αδάμ, το εργαστήριο ενώσεως των φύ-σεων, η γιορτή της σωτήριας συναλλαγής, η παστάδα στην οποία ο Λόγος (του Θεού) παντρεύτηκε τη σάρκα, η έμψυχη βάτος της φύσεως, η παρθένος και ουρανός, η μόνη γέφυρα Θεού και ανθρώπων, ο φρικτός ιστός της οικονομίας στον οποίο υφάνθηκε ο χιτώνας της ενώσεως …»(Εγκωμ. εις την Θεοτό-κον κτλ. 6).

Και ο ιερός Αυγουστίνος το 400, (λόγος περί φύσεως ζ’ χάριτος, κεφ. λς’), λέγει:

«Εκτός από μόνη τη Θεοτόκο, όλοι οι υπόλοιποι αμάρτησαν, κι αν πούμε ότι δεν έχουμε αμαρτία, λέμε ψέματα. Γιατί μόνη η Θεοτόκος έλαβε (απ' το Θεό) περισσότερη χάρη».

Ο δε ιερός Θεοδώρητος, το 436, υψηλόφωνα μαρτυρεί ότι είναι Αποστολική Παράδοση και διδασκαλία να ονομάζουμε τη Μαριάμ Θεοτόκο. Γιατί λέγει: «Οι παλαιοί και παλαιότατοι κήρυκες της ορθοδόξου πίστεως, σύμφωνα με την αποστολική παράδοση μας δίδαξαν Θεοτόκο να πιστεύουμε και να ονομάζουμε τη μητέρα του Κυρίου μας» (δες Θεοδώρητον Σποράκίω, τομ. δ', σελ. 639).

Και ο άγιος Γρηγόριος ο Νύσσης, στη Γέννηση του Κυρίου (τομ. III, σελ. 460) λέγει για τη μητέρα του Κυρίου «η Θεομήτωρ Παρθένος». Και το επίθετο «Θεομήτωρ» το είπε κατά το «θεοπάτωρ», που είναι επίθετο που δίνουν στο Δαυίδ οι υμνογράφοι κι οι αρχαίοι Πατέρες της Εκκλησίας, επειδή ο Κύριός μας Ιη-σούς Χριστός κατά σάρκα καταγόταν απ' αυτόν.

Έτσι, ο Χρυσόστομος (περί ψευδοδιδασκαλίας, τομ. ς' Πα-ρίσι 478) λέγει: «ο Θεοπάτορας Δαυίδ πολλούς κόπους κατέ-βαλε γι' αυτά». Και ο Διονύσιος ο Αρεοπαγίτης (επιστολή VIII, Αριθμ. 1, σελ. 778) λέγει: «Τί ήταν εκείνο που έκανε αγα-πητό στο Θεό τον θεοπάτορα Δαυίδ; » Αν λοιπόν ο προφήτης Δαυίδ ονομάζεται θεοπάτορας γιατί είναι προπάτορας της Παρθένου Μαρίας, γιατί αυτή να μην ονομάζεται θεομήτωρ, αφού γέννησε τον Ιησού Χριστό; Και αν ονομάζεται θεομήτωρ, γιατί όχι και Θεοτόκος; Αν λοιπόν τα επίθετα θεομήτωρ και Θεοτόκος δεν χρησιμοποιούντο στην Εκκλησία, κανείς απ' τους Πατέρες και συγγραφείς των πρώτων αιώνων δεν θα τα χρησιμοποιούσε στα συγγράμματά του, γιατί θα αποδοκιμαζόταν από την Εκκλησία. Η Εκκλησία όμως, όχι μόνον δεν αποδοκίμασε αλλά μάλιστα επικύρωσε με το πέρασμα του χρό-νου το ιερό όνομα της Παρθένου «Θεοτόκος» με την Γ' Οικουμε-νική Σύνοδο, κατά την οποία καταδίκασε τον αιρετικό Νεστόριο που βλασφήμησε ονομάζοντας την Παρθένο Χριστοτόκο. Η Σύνοδος ανακήρυξε την Παρθένο κυρίως και αληθινά Θεοτόκο. Άρα, μάταια οι καινούργιοι αιρετικοί και Νεστοριανοί της εποχής μας καταφέρονται εναντίον του επιθέτου Θεοτόκος.

Ο Ιππόλυτος μαθητής του Ειρηναίου, του μαθητού του Πολυκάρπου (που υπήρξε μαθητής του Ευαγγελιστού Ιωάννου) δεν χρησιμοποιεί βέβαια τη λέξη Θεοτόκος, χρησι-μοποιεί όμως ισοδύναμες άλλες λέξεις, απ’ τις οποίες φαίνεται καθαρά ότι τη Μαρία θεωρούσε και πίστευε Θεοτόκο. «Πες μου, λέγει, ω μακαρία Μαρία, τί ήταν εκείνο που μεγάλωσε στην κοιλιά Σου και κρατήθηκε στην Παρθενική Σου μήτρα; Ήταν Λόγος Θεού Πρωτότοκος, που κατέβηκε απ’ τον ουρανό σε σένα κι άνθρωπος πρωτότοκος που πλάσθηκε στην κοι-λιά. . .» (παρά Θεοδωρ. Διαλ. Α’ τομ. σελ. 27, έκδ. Ευγεν. του Βουλγ.).

Περιγράφοντας έξοχα την αιώνια παρθενία Της λέγει: «Ο Δημιουργός των όλων προήλθε από άχραντη σύλληψη της Παναγίας Αειπαρθένου Μαρίας, χωρίς μετατροπή, ένωση ψυχής νοερής με σώμα ανθρώπινο, έγινε άνθρωπος, ενώ από τη φύση του ήταν εντελώς διαφορετικός απ’ την κακία, γιατί ήταν Θεός αυτός …» (Κατά Βύρωνος και Ήλικος τ. 10, σελ. 840, ed Migne).

Η πολύ μεγάλη ευσέβεια του αγίου Ιππολύτου προς τη θεομήτορα, που του μεταδόθηκε κληρονομικά — δηλ. απ’ τον απόστολο Ιωάννη στον Πολύκαρπο κι’ απ’ αυτόν στον Ειρη-ναίο, κι’ απ’ τον Ειρηναίο στον Ιππόλυτο — φανερώνεται κι από τα επόμενα λόγια του: «Τη δεδομένη στιγμή ο Σωτήρας σωματικά ήρθε στον κόσμο από την Παρθένο, που τη συμβο-λίζει η κιβωτός — χρυσωμένη με χρυσάφι εσωτερικά διά του λόγου κι εξωτερικά διά του Αγίου Πνεύματος. Ώστε αποδείχθηκε η αλήθεια και φανερώθηκε η Κιβωτός» (εις Δανιήλ, τ. 10, σελ. 648 ed. Migne).

Ο σοφώτατος Οικονόμος, παραδεχόμενος σαν γνήσια την Επιστολή του Αγίου Διονυσίου του Αλεξανδρείας προς Παύλο τον Σαμοσατέα, στον οποίο αναφέρεται το όνομα Θεοτόκος λέγει: «Το Θεοτόκος έγραφε και εξηγεί ο Ωριγένης (γεν-νήθηκε το 186 μ.Χ.) σαν ανέκαθεν χρησιμοποιούμενο στην Εκ-κλησία». «Ο Ωριγένης στον α’ τόμο των εις την προς Ρωμαίους επιστολή του Αποστόλου, πολύ καθαρά εξήγησε πως λέγεται Θεοτόκος» (Σωκρ. εκκλ. ιστορ. Ζ’, 32). Σώζεται κι άλλη φράση του Ωριγένους, εις Δευτερ. κβ’ 23.

«Την ήδη μνηστευμένη γυναίκα ονομάζει — έτσι λέχθηκε κι επί Ιωσήφ και της Θεοτόκου» (Οκταπλ. σελ. 1554, εκδ. θεοφ.) Και στην ομιλία α’, εις Ματθαίο α’: «Η μητέρα αυτού· τίνος αυτού; Η μητέρα του Θεού του μονογενούς». Και αλλού: «αυτή η Παρθένος γέννησε Θεό και μητέρα έγινε, αλλά δεν έχασε την παρθενία. Και αλλού πάλι: «Αυτού του μονογενούς Θεού, μητέρα είναι η Παρθένος Μαρία». Τη λέξη Θεοτόκος είπε και ο Γρηγόριος ο θαυματουργός, πανηγυρίζοντας τον Ευαγγελισμό της Θεοτόκου Παρθένου Μαρίας (Λόγος εις Ευαγγελ. α’ και β’, σελ. 14, 18 Paris 1632) κι ο Διονύσιος ο Μέγας κι ο Ιερός Μεθόδιος (Λόγος εις Συμεών

όπου αναφέρει τις λέξεις θεογεννήτρια, Μητέρα Θεού). Ο Μ. Αθανάσιος στην επιστολή του προς Αιγυπτίους μοναχούς κι αλλού Κυριοτόκο ονομάζει τη Μητέρα του Κυρίου, (υπόμν. εις Λουκ. εις Callandi Biblioth, path T.Y. p. 187). Και πολλοί άλλοι Πατέρες: Αλέξανδρος ο Αλεξανδρείας, Ευσέβιος ο Παμφίλου (Βίος Κων/νου, γ’ 45) ο Μ. Βασίλειος (Λόγος εις την Χριστού γέννηση). Ο Θεολόγος Γρηγόριος λέγει: «αν κάποιος τη Μαρία δεν θεωρεί Θεοτό-κο, είναι μακρυά από το Θεό». Άλλοι πατέρες είναι ο άγιος Χρυσόστομος, ο ιερός Επιφάνιος, ο Γρηγόριος Νύσσης, ο Κύριλλος Ιεροσολύμων. Στον Αλεξανδρινό κώδικα (γύρω στα 380 μ. Χ.) η ωδή της Θεοτόκου επιγράφεται «Προσευχή Μαρίας της Θεοτόκου » τομ. Δ’, εκδ. geabe). Την Θεοτόκο κή-ρυξαν Αμφιλόχιος ο Ικονίου, ο ιερός Αντίοχος, ο Άμμων Αδριανουπόλεως και ο Σεβηριανός, ο Θεόφιλος Αλεξανδρείας, ο Αττικός Κων/λεως, Πρόκλος Κων/λεως, και ο ιερός Θεοδώρητος. Ο ιερός Αυγουστίνος, ο μακάριος Ιερώνυμος (Η Μήτηρ του Θεού) κτλ. Έτσι το Θεοτόκος και στον Β’ αιώνα συναντάται παντού σαν προερχόμενο από αποστολική παράδοση και διδασκαλία. Συνηθιζόταν στην εκκλησία και το χρησιμοποιού-σαν όλοι οι χριστιανοί. Ο Ιουλιανός ο Παραβάτης θύμωνε και φώναζε «δεν θα πάψετε σεις να ονομάζετε τη Μαρία Θεοτόκο;» (Κυρίλλου κατά Ιουλιανού Η, σελ. 262).

Για ν’ αντιμετωπισθεί αργότερα ο Νεστόριος, συγκροτή-θηκε η Γ’ Σύνοδος στην Έφεσο, το 430 μ. Χ., στην οποία συνοδικώς θεσπίσθηκε : «Να ονομάζεται κυρίως — και αληθινά — Θεοτόκος η Αειπάρθενος Μητέρα του Κυρίου». Τότε έλαμψε με την σοφία του ο Κύριλλος ο Αλεξανδρείας, ο πιο μεγαλό-φωνος κήρυκας της Θεοτόκου κι άλλοι Πατέρες. Αλλά και η Δ’ και η Ε’ και η Στ’ και Ζ’ Οικουμενικές Σύνοδοι τιμούν το όνομα της Θεοτόκου. Αυτό δεν το αντελήφθησαν όσοι αμφέβαλαν για τη γνησιότητα της παραπάνω επιστολής του Διονυσίου προς τον Σαμοσατέα, κι ισχυρίζονταν ότι κατά την Γ’ Σύνοδο πρώτα καθιερώθηκε το όνομα Θεοτόκος (Περί των ο’ ερμηνευτών της Π.Δ. βιβλ. Δ’, σελ. 491-93).

(Αγίου Νεκταρίου Μητροπολίτου Πενταπόλεως, Μελέτη για την Υπεραγία Θεοτόκο, Αθήναι, σσ. 24- 31)